

№ 40 (861)
Кастрычнік 2021 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

kazeta.by

bfk.by

У нумары:

- **Будзём памятаць: Энгельс Дарашэвіч, Міхаіл Погаў –**
стар. 2
- **Юбілей: 100 гадоў Беларускаму дзяржаўнаму ўніверсітэту –**
стар. 3
- **Зрабіць найлепей: «Вячоркі ў дэда Стася і бабы Юзэфы» –**
стар. 5

Падпісчыкам і чытачам «Краязнаўчай газеты»

Шаноўныя сябры!
Крытычная сітуацыя, што складася ў «Краязнаўчай газеце» апошнім часам, вымушае звярнуцца да вас па парад і падтрымку. Можна так стацца, што з-за фінансавых цяжкасцяў мы вымушаны будзем у наступным месяцы прыняць рашэнне аб ліквідацыі або прыпыненні выпуску газеты ў 2022 годзе, а таксама аб спыненні дзейнасці Беларускага фонду культуры.

Пагроза існавання газеты была і раней, аб чым мы неаднаразова вас інфармавалі. Кіраўніцтва фонду культуры і рэдакцыя на працягу апошніх двух гадоў прымалі ўсе неабходныя захады, каб захаваць газету. З прычыны нядаўняй смерці Уладзіміра Пучынскага газета засталася без галоўнага рэдактара; знайсці замену такому дасведчанаму і апантанаму чалавеку вельмі складана, тым больш, што ён працаваў амаль на валанцёрскіх пачатках, атрымліваючы сімвалічную зарплату. У рэдакцыі засталіся два чалавекі, якія павінны забяспечыць выпуск газеты да канца года, бо падпіска, якая ёсць, да гэтага абавязвае. Вымушаны таксама адзначыць, што, нягледзячы на ўсе звароты да краязнаўчай супольнасці, колькасць падпісчыкаў пастаянна скарачаецца (ліпень – 437, кастрычнік – 375). Вельмі шкада, што скарачаецца ведамасная падпіска, а гэта значыць, што не ўсе ахвотныя змогуць знайсці «Краязнаўчую газету» ў бібліятэках, музеях, школах і іншых установах.

Мы выдатна разумеем, што закрыццё «Краязнаўчай газеты» адмоўна паўплывае на сітуацыю з краязнаўствам наогул, таму і змагаемся за яе. Але без зацікаўленай падтрымкі падпісчыкаў і краязнаўчай супольнасці захаваць яе вельмі складана.

У сувязі з гэтым хацелася б атрымаць ад вас, чытачоў газеты і нашых пастаянных аўтараў, канкрэтныя меркаванні і прапановы.

Ці плануеце працягнуць падпіску на наступны год? Ці здолееце сагатаваць новых падпісчыкаў з ліку вашых знаёмых? Мы ўжо некалькі прапаноўвалі: каб не застацца самім без газеты і не пакінуць без яе сваіх землякоў і сяброў, можна выпісаць «КГ» талакою або ў складчынны, можна падпісаць свае былыя калектывы – школы, навучальныя ўстановы і г.д. Якія яшчэ варыянты падтрымкі газеты вы маглі б прапанаваць?

Гэтым разам мы не гаворым аб змесце газеты, які абавязкова неабходна ўдасканальваць. Але ажыццявіць гэта можна толькі захаваўшы яе.

Прасім даслаць вашы меркаванні і прапановы не пазней за 5-е лістапада, бо канчатковае рашэнне аб далейшым лёсе нашай з вамі газеты павінна быць прынята да 15 лістапада – каб не атрымаць штрафныя санкцыі ад «Белпошты» за несвоечасовую адмену падпіскі на наступны год.

З павагай і ўдзячнасцю за разуменне,

старшыня БФК Тадэвуш СТРУЖЭЦКІ,
намеснік старшыні БФК Анатоль БУТЭВІЧ,
старшыня рэдакцыі «Краязнаўчай газеты» Уладзімір ПІЛІП

Узнагароджанне Вячаслава Калацэя Ганаровым знакам БФК «Рупліўцу, Стваральніку»

На тым тыдні...

Ратуемся спадчынай

✓ 11 – 12 кастрычніка адбыўся ў рэжыме алайн Міжнародны культурны форум «Расія – Беларусь: духоўная прастора і мастацтва – гісторыя і сучаснасць». Пад час секцыйнага пасяджэння **12 кастрычніка ў Музеі гісторыі этнаграфічнай і музычнай культуры прайшло ўшанаванне** вядомага беларускага культуролога, этнафоназнаўца, сябра Рады Беларускага фонду культуры **Вячаслава Калацэя** ў сувязі з 50-годдзем з дня нараджэння, які быў узнагароджаны Ганаровым знакам БФК «Рупліўцу, Стваральніку» за шматгадовую плённую дзейнасць па адраджэнні і папулярнацыі традыцыйнай культуры Беларусі.

✓ **13 кастрычніка ў Гарадской мастацкай галерэі твораў Л.Д. Шчамялёва** адкрылася персанальная выстава амерыканскага архітэктара, дызайнера Ількера Каджахана «**Hand drawings. Архитектура из Нью-Йорка в Минске.**»

На выставе прадстаўлена больш як 50 працаў у галіне архітэктурнага канцэптуальнага дызайну, інтэр'еру і экстэр'еру, а таксама мастацкай акварэлі, якія вылучаюцца прадуманасцю і дакладнасцю дэталей. І. Каджахан не выкарыстоўвае камп'ютарныя тэхналогіі, усё малюе ад рукі, што робіць унікальным кожны яго праект. Выстава працуе да 14 лістапада.

✓ У Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь **14 кастрычніка** пачала працу фотавыстава «**Матуліны колеры**», якая дэманструе народныя строі ўсіх этнаграфічных рэгіёнаў Беларусі. Выстава прымеркаваная да Дня маці.

Першае і самае прыгожае, што мы бачым – матуліныя вочы. Потым матулі адкрываюць нам цэлы свет, натхняюць на лепшае, імкнуча атуліць нас цяплом і пяшчотай свайго сэрца, а таксама прыгажосцю рукатворнай. Эстэтыка і каларыстыка народнага строю перадае ўяўленні пра гэтую прыгажосць ад нашых матуляў цягам стагоддзяў.

Выстава – гэта пра цуд, створаны рукамі жанчынаў, які адлюстроўвае вытанчаны і тактоўны

густ. Ткацтва – складаны тэхнічны і бязмежны творчы працэс. Спалучэнні колераў, іх адценняў, арнаментаў нараджаюць непаўторныя рэчы, утылітарнасць якіх адыходзіць на другі план, адкрываючы мастацкую, эстэтычную, гістарычную каштоўнасць.

Эспануюцца 13 выяваў беларускіх строяў. Вылучаны шэраг колераў, якія пазначаны з дапамогай самых папулярных колеравых мадэляў: RGB/CMYK, каб было зручна імі карыстацца ў лічбавай прасторы. Тут выкарыстаныя фотаздымкі калекцыі «Беларускае народнае адзенне» са збору нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь. Фатаграфы: Яўген Грабкін, Аляксандр Аляксееў, Алег Лукашэвіч (Аляксандр і Алег – сябры Беларускага фонду культуры).

✓ **15 кастрычніка ў мастацкай галерэі «Універсітэт культуры» ў межах выставы «Жыццё ў колеры. Святыло ў нашым жыцці» адбылася творчая сустрэча з Анастасіяй Балыш.** Яна – мастачка, ілюстратарка і актыўны грамадскі дзеяч. «Натхненню нельга адмаўляць!» – нязменны дэвіз Анастасіі. Пад час сустрэчы адбылася прэзентацыя кнігі Т. Дамаранак «Караблі, моры і акіяны» з ілюстрацыямі А. Балыш. Таксама мастачка правяла майстар-клас у тэхніцы арыгамі «Папярковы караблі».

Аўтар – член ТГА «Мастак» і МГА «Еўразійская мастацкая садружнасць», кіраўнік праваслаўнага культурнага цэнтры святлапакутніка Парфірыя Заслаўскага, куратар Міжнароднага мастацкага пленэру «Заслаўскі Спас». Карціны Анастасіі знаходзяцца ў калекцыі «TearsofHappiness» (UK, Oxford, University College, MCR); у Мядзельскім музеі народнай славы; у музеі-запаведніку «Заслаў» і ў Аршанскім музеі У.С. Караткевіча; у прыватных калекцыях Беларусі, Расіі, Галандыі, Аўстраліі, Чэхіі, Англіі, Казахастана, Фінляндыі, Ізраіля і інш.

Тут жа **16 кастрычніка** адбылася лекцыя кандыдата мастацтвазнаўства Наталлі Царык «**Цветовосприятіе в живописи**», дзе слухачы азнаёміліся з рознымі аспектамі ўздзеяння колеру на чалавека.

Скарыстаныя паведамленні Гарадской мастацкай галерэі твораў Л.Д. Шчамялёва, Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь, мастацкай галерэі «Універсітэт культуры»

У рэдакцыю працягваюць паступаюць спачуванні з нагоды заўчаснай смерці галоўнага рэдактара Уладзіміра Пучынскага. Прывядзем скарачана некаторыя з іх.

Сум такі ахапіў душу,
Закрануўшы яшчэ і сэрца,
Што не ведаю, як пішу,
І не ведаю, дзе мне дзецца...
Гэта радкі з майго верша... Калі прачытала некралог памяці У.С. Пучынскага, гэтыя радкі зноўку ўсплылі ў галаве і ўжо каторы дзень не даюць мне спакою.

«Краязнаўчую газету» я для сябе (на мой сорам) адкрыла ў 2019 годзе. З тае пары я не пакідала з ёй сувязі. З яе галоўным рэдактарам асабіста знаёма не была, але мы ўсе гады падтрымлівалі сяброўскія адносіны праз пісьмы... Усе артыкулы... чытала, адкрываючы для сябе штось нязведанае, і заўсёды дзякавала рэдакцыі за цікавыя выпускі, а шаноўны галоўны рэдактар ніколі не пакідаў без увагі мае водгукі. Была такая асаблівая зваротная сувязь, што вельмі кранала. Я дасылала ў газету шмат матэрыялаў аб жыцці і маёй Радзімы, вершы, эсэ, а Уладзімір Станіслававіч пісаў мне пісьмы, у якіх мы вырашалі тое ці іншае пытанне, каб дапоўніць штось для публікацыі...

А калі ўчора атрымала новы нумар любімай газеты, прыйшла ў шок! Ад слёзаў не магла прачытаць тэкст пра тое, што не стала гэтага Чалавека. Выказваю свае бязмерныя спачуванні і вам, рэдакцыі, і родным, і ўсім тым, хто быў звязаны любоўю да Радзімы любімай газетай.

Светлая памяць светламу чалавеку... жадаю яго душы толькі спакою і жыцця ў раі...

З павагай і вялікім сумам ваш надзейны падпісчык і вясковая пісьменніца **Валянціна Бабко-Аляшкевіч** з вёскі Радкава Салігорскага раёна

Паважаныя супрацоўнікі незвычайнага выдання! Прыміце мае спачуванні: перастала біцца сэрца вашага няўрымслівага ваяра. Я ў вялікім даўгу перад Творцам Уладзімірам.

Даўні і ўдзячны аўтар «Краязнаўчай газеты» **Сяргей Панізьнік** з Лявонпаля

...Такое страшнае здарэнне для ўсяго краязнаўства. Для тых аўтараў, якія так спадзяваліся на спагядлівы падыход Уладзіміра... Якіх ён ужо ведаў, якім давяраў...

Спачуванні вам! Неяк усім разам трэба будзе не даць «Краязнаўчай газеце» загінуць. Зрабіць гэта і ў памяць пра Уладзіміра.

Алесь Сімакоў

Сумуем разам з вамі. Няхай будзе зямля пухам паважанаму спадару Уладзіміру Пучынскаму, сапраўднаму патрыёту нашай зямлі. Вялікая страта для ўсіх нас.

Калектыў Ганцавіцкай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя В.Ф. Праскурава

Гора, ды яшчэ якое... я паўдня нічога не мог рабіць, рукі апусціліся.

Валодзь я ўпершыню пабачыў і пачуў у «Родным слове»... зайшоў невысокі хлапчына. Неўзабаве ён спяваў, ды так слаўна, што ўсе заслухаліся. Я падумаў, што гэта спявак, пясняр. А потым высветлілася, што ён журналіст. Тады Валодзя Пучынскі быў захоплены «Ліцвінамі», іншымі беларускімі гуртамі...

Алесь Бельскі

Выказваю супрацоўнікам рэдакцыі і сям'і... свае спачуванні і спачуванні чытачоў «Краязнаўчай газеты» ў сувязі з заўчаснай смерцю галоўнага рэдактара Уладзіміра Пучынскага. Хай будзе зямля яму пухам...

Сымон Барыс

Сыходзяць не ў час святыя людзі...

Ігар Пракаповіч

Вельмі шкада цудоўнага чалавека і выдатнага прафесіянала...

Святлана Кошур

Няхай будзе зямля пухам і жыве добрая памяць пра добрага патрыёта, адданага роднай мове і зямлі чалавека, Уладзіміра Пучынскага.

Таццяна Маляўка

Добрыя словы на адрас нашага памерлага сябра выказалі **Мікола Котаў, Лявон Целеш, Пятро Русаў, Святлана Словік, Алена Стэльмах, Аксана Максімовіч, Галіна Ложачнік, Мікола Люцко, Зоя Кулік, Аляксандр Аніськовіч, Іосіф Паўкалас ды многія-многія іншыя.**

Вечная памяць, дружа!

Будзем памятаць мы...

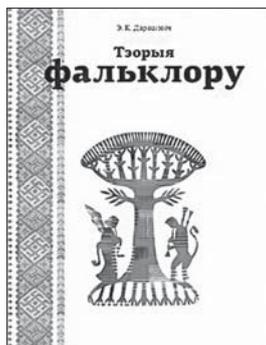
Энгельсу Дарашэвічу – 90

Энгельса Дарашэвіча (26.10.1931 – 14.02.2020) – аднаго з заснавальнікаў беларускай культуралогіі, сацыёлага культуры, гісторыка навукі, педагога і даследчыка фальклору Беларусі – ведаюць усе гуманітарныя краіны, як і шматлікія іншыя навукова-выкладчыцкія супольнасці нашай краіны і замежжа.

Ён нарадзіўся 26 кастрычніка 1931 года ў Мінску ў сям'і служачых. У Другую сусветную вайну сям'я была ў эвакуацыі, у тым ліку ў Сталінградзе, дзе яго маці Ревэка працавала ваенным медыкам. Бацька – Канстанцін Дарашэвіч – загінуў, змагаючыся з акупантамі ў мінскім падполлі. Першай навучальнай установай была 42-я мінская школа (якая дала свету нобелеўскага лаўрэата Жарэса Алфёрава). Пасля сканчэння беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта з

1953 года выкладаў у Горы-Горайскай сельскагаспадарчай акадэміі. З 1958 года працаваў у Інстытуце філасофіі і права Акадэміі навук БССР. У тым жа годзе абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму «Георгій Валянцінавіч Пляханаў пра французскі матэрыялізм XVIII ст.», а ў 1985-м – доктарскую «Філасофія эпохі Асветы ў Беларусі». У 1984 годзе стаў лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі БССР за ўдзел у напісанні цыкла даследаванняў па гісторыі філасофіі і грамадска-палітычнай думкі Беларусі. У 1990 годзе Энгельсу Канстанцінавічу ў сталічным універсітэце культуры было прысвоенае вучонае званне прафесара, а рэктар універсітэта Ядвіга Грыгаровіч, якая вельмі паважала вучонага за выданні па гісторыі педагогікі і веды па культуралогіі (даволі маладой у той час), настойліва запрашала яго ва ўніверсітэт на асноўнае месца працы.

У 1990-я – 2000-я гады прафесар Э. Дарашэвіч працаваў у Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі (загадчыкам аддзела сацыялагічных даследаванняў ідэалагічных працэсаў Рэспубліканскага цэнтра сацыялагічных даследаванняў пры Інстытуце філасофіі і права, галоўным навуковым супрацоўнікам Інстытута сацыялогіі НАН Беларусі) і ў сталічных установах вышэйшай адукацыі. Палявыя сацыялагічныя даследаванні і акадэмічныя поспехі трывала

выявілі яго ў шэраг навукоўцаў, якія «вывучаюць культуру па артэфактах, паводзінных праявах і дакументальных сведчаннях, а не выключна па кнігах і другасных крыніцах». З 2009 года ён працаваў прафесарам кафедры этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, працягваючы падтрымліваць плённыя навуковыя сувязі з акадэмічнай навукай, калектывам Інстытута філасофіі НАН Беларусі, удзельнічаў у палявой экспедыцыйнай дзейнасці кафедры, кіраваў дыпломнымі даследаваннямі выпускнікоў.

Апошняя кніга майстра «Мае ўспаміны» пабачыць свет цягам гэтага года, яе вельмі чакаюць яго калегі і вучні, для якіх Энгельс Канстанцінавіч назаўжды застаецца прыкладам самаадданасці каштоўнасцям навукі, духоўнасці, справядлівасці і патрыятызму.

Вячаслаў КАПАЦЭЙ, дацэнт, кандыдат культуралогіі, аспірант (1996 – 1999) Энгельса Дарашэвіча

Памяці Героя

Жыхары Верхняй Албы Жлобінскага раёна ўшанавалі памяць свайго земляка – Героя Савецкага Саюза Міхаіла Рогава. Сёлета 17 кастрычніка – 105-я гадавіна з дня яго нараджэння.

Работнікі Верхнеалбынскага сельскага выканкама і мясцовыя жыхары ўсклалі кветкі да памятнага знака ў гонар Героя – інфармацыйнай дошкі, замацаванай на камені. Гэты знак быў

урачыста ўсталяваны на цэнтральнай вуліцы вёскі Верхняй Алба, названай імем Міхаіла Рогава, сёлета 9 мая – у 76-ю гадавіну Перамогі савецкага народа над фашызмам. Памяць мужана абаронцы Радзімы была ўшанаваная таксама хвілінай маўчання.

На фронце Міхаіл Рогаў – з першых дзён вайны. Ваяваў у складзе 223-га кавалерыйскага палка 63-й кавалерыйскай Корсун-

скай Чырванасцяжнай дывізіі 5-га гвардзейскага кавалерыйскага корпуса. Свой апошні бой прыняў у Венгрыі, 25 кастрычніка 1944 года. Некалькімі днямі раней яму споўнілася ўсяго 28 гадоў. Пахаваны воін у брацкай магіле ў горадзе Надзькала.

24 сакавіка 1945 года Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР старшыне Міхаілу Сафронавічу Рогава «За ўзорнае выкананне баявых заданняў... і праяўленыя пры гэтым адвагу і героіства» пасмартуна было прысвоенае званне Героя Савецкага Саюза.

Мікалай ШУКАНАЎ, краязнаўца, г. Жлобін

Наш календар

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (Мінск; 1921), вядучая ВНУ ў нацыянальнай сістэме адукацыі, афіцыйна пачаў працу 30 кастрычніка 1921 г. – 100 гадоў з часу адкрыцця.

У выніку рэвалюцыйных падзеяў да ўлады прыйшлі бальшавікі і Саветы, якія былі вымушаны ўлічваць імкненне народаў былой Расійскай Імперыі да рэалізацыі сваіх нацыянальных задачаў. Таму адной з першых пастановаў ЦВК ССРБ стаў дэкрэт 25 лютага 1919 г., якім вызначаліся канкрэтныя меры па стварэнні ў Мінску ўніверсітэта. Для ўзгаднення арганізацыйных пытанняў у Маскву выехаў старшыня ЦВК А. Мяснікоў. Былі выдзелены грошы (1 млн рублёў), створана адмысловая камісія пры губернскай камісарыяце народнай асветы пад кіраўніцтвам Я. Карскага. За 2 месяцы камісія арганізавала падрыхтоўчыя курсы для ахвотных паступаць ва ўніверсітэт. Арганізацыйныя працы па адкрыцці ўніверсітэта зацягнуліся ў сувязі з часовай акупацыяй Мінска. У маі 1921 г. быў аб'яўлены прыём на рабочы факультэт, а 11 ліпеня на ўрачыстым пасяджэнні ў гарадскім тэатры быў абнародваны тэкст Дэкрэта аб адкрыцці Белдзяржуніверсітэта. 30 кастрычніка адбыўся ўрачысты сход, прысвечаны пачатку заняткаў.

Першым рэктарам ўніверсітэта прызначылі гісторыка-славіста, выпускніка гісторыка-філалагічнага факультэта МДУ, прафесара Уладзіміра Іванавіча Пічэту, які ўзначальваў БДУ на працягу 8-і гадоў. Прафесарска-выкладчыцкі склад у асноўным быў сфармаваны кадрамі Маскоўскага, Казанскага і Кіеўскага ўніверсітэтаў. Першымі прафесарамі ўніверсітэта прызначылі В. Кнорына (палітэканомія), У. Ігнатюскага (гісторыя Беларусі), У. Іваноўскага (філасофія і педагогіка), І. Салаўёва (педагогіка), Д. Канчалоўскага, У. Перцава, М. Нікольскага, У. Пічэту, Д. Жарынава, С. Калёнбонена, Ф. Турука, А. Савіча (гісторыя), М. Янчука (этнаграфія), С. Вальфсона, В. Якуніна (эканоміка), Е. Святаслаўскага (статыстыка), М. Андрэева (фізіка), Б. Беркенгейма (хімія), М. Кроля (медыцына), П. Карузіна (анатомія), А. Фядушына (заалогія) і інш.

1 лістапада 1921 г. на трох факультэтах – рабочым, медыцыйскім і грамадскім навук – пачаліся рэгулярныя заняткі для 1390 студэнтаў. На ўсіх факультэтах БДУ ў 1921 – 1922 гг. працавалі 14 прафесараў, 49 выкладчыкаў, 10 асістэнтаў, 5 лабарантаў і загадчыкаў кабінетаў.

У 1922 г. са складу факультэта грамадскіх навук быў утвораны педагагічны факультэт. У сярэдзіне 1920-х гг. ва ўніверсітэце было створанае навуковае таварыства.

У лютым 1925 г. ўніверсітэт выпусціў першых маладых спецыялістаў – 34 эканамісты і 26 юрыстаў. У 1926 г. ўніверсітэцкая бібліятэка была рэарганізаваная ў Беларускае дзяржаўнае бібліятэку, вядомае сёння як Нацыянальная бібліятэка Беларусі. У кастрычніку 1927 г. пры БДУ адкрыліся аспірантура. Увосень гэтага ж года ў цэнтры Мінска пачалося будаўніцтва ўніверсітэцкага гарадка. Да 1930 г. былі пабудаваныя частыя вучэбныя корпусы – для медыцынскага, анатамічнага, філалагічнага і хімічнага факультэтаў. Такім чынам, у складзе ўніверсітэта было ўжо 6 факультэтаў: рабочы, педагагічны, медыцынскі, народнай гаспадаркі, права і савецкага будаўніцтва, хіміка-тэхналагічны. Штат прафесараў і выкладчыкаў да гэтага часу значна павялічыўся: 49 прафесараў, 51 дацэнт, 44 выкладчыкі і больш за 300 навуковых супрацоўнікаў.

Да 1930 г. выйшла 25 выданняў навуковага выдання «Працы Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта», а таксама шэраг манаграфіяў яго вучоных. Былі наладжаныя навуковыя кантакты вучоных ўніверсітэта з калегамі з Польшчы, Чэхаславакіі, Літвы, Германіі, Францыі, Англіі, ЗША і Японіі.

У маі 1931 г. Калегія Наркамасветы БССР прыняла пастанову аб стварэнні на базе БДУ пяці самастойных інстытутаў. За кароткі час пры актыўным удзеле БДУ ў беларускай сталіцы былі адкрытыя новыя вышэйшыя навуковыя ўстановы: Мінскі медыцынскі інстытут, Беларускі дзяржаўны вышэйшы педагагічны інстытут, Мінскі юрыдычны інстытут. ЦВК і СНК БССР канстатаваў, што за 10 гадоў свайго існавання БДУ стаў базай для стварэння ў рэспубліцы 12-і ВНУ і шэрага НДІ. У 1922 г. супрацоўнікі БДУ складалі кадравую аснову Інстытута Беларускай культуры, ператворанага ў кастрычніку 1928 г. у Беларускае акадэмію навук. Першым яе кіраўніком стаў дэкан факультэта грамадскіх навук БДУ Усевалад Ігнатюскі.

Пасля рэарганізацыі ў 1930 г. у складзе ўніверсітэта захаваліся факультэты (фізіка-матэматычны, хімічны, біялагічны), якія рыхтавалі малодшых навуковых супрацоўнікаў і выкладчыкаў рабфакаў, тэхнікумаў і старэйшых класаў сярэдняй школы. Тэрмін навучання павялічыўся да 5-і гадоў.

У 1934 г. пасля пераўтварэння факультэта грамадскіх навук ва ўніверсітэце з'явіліся новыя факультэты – гістарычны і географічны, а ў 1939 г. – філалагічны з аддзяленнямі рускай і беларускай мовы і літаратуры. Вялікай падзеяй у жыцці БДУ стала стварэнне заалягічнага, геалагічнага і гісторыка-археалагічнага музеяў, аранжарэі з батанічным участкам.

У сакавіку 1937 г. Вучоны савет ўніверсітэта атрымаў права прыёму да абароны доктарскіх і кандыдацкіх дысертацыяў і прысуджэння вучоных ступеняў.

З пачатку 1930-х гг. БДУ быў вымушаны пакінуць многія вядомыя прафесары, дацэнты і выкладчыкі. Некаторыя з іх былі арыштаваныя, у тым ліку і першы рэктар БДУ У. Пічэта. Такі ж лёс напалгаў і двух наступных кіраўнікоў ВНУ – Я. Каранеўскага (1929 – 1931) і І. Ермакова (1931 – 1933).

Напярэдадні 1941 г. БДУ склаўся з 6-і факультэтаў і 33-х кафедраў, на якіх працавалі 17 прафесараў, 41 дацэнт, больш за 90 выкладчыкаў і асістэнтаў. У аспірантуры займалася 60 чалавек, на ўсіх факультэтах навучалася 1337 студэнтаў. Працавалі разнастайныя вучэбна-дапаможныя падраздзяленні: музей, біястанцыя, лабараторыі, фундаментальная бібліятэка, аранжарэя і інш. За 20 гадоў ўніверсітэт падрыхтаваў 5240 гісторыкаў, юрыстаў, эканамістаў, філалагаў, матэматыкаў, хімікаў, біялагаў, географікаў. У тым жа годзе БДУ скончылі вядомыя беларускія пісьменнікі Пятро Глебка, Кандрат Крапіва, Пятрус Броўка і інш. Тут выкладалі народныя пісьменнікі Беларусі Якуб Колас, вядомы вучань А. Эйніштэйна Якаў Громер.

21 чэрвеня 1941 г. адкрылася юбілейная навуковая сесія, была разгорнутая святочная выстава, а на наступны дзень, 22 чэрвеня, пачалася Вялікая Айчынная вай-

на. У першыя ж дні вайны 450 добраахвотнікаў з ліку выкладчыкаў і студэнтаў пайшлі на фронт. За мужнасць і храбрасць, праяўленыя ў барацьбе з фашыстамі, 12 супрацоўнікаў і студэнтаў БДУ атрымалі высокае званне Героя Савецкага Саюза.

Улетку 1944 г. пасля вызвалення Беларусі студэнты і выкладчыкі ўніверсітэта вярнуліся з Падмаскоўя ў Мінск. Начальнікам ашалона прызначылі франтавіка, лейтэнанта Івана Мележа – паэна-вядомага пісьменніка. У 1945/1946 навучальным годзе з 895 студэнтаў 121 чалавек быў дэмабілізаваны з арміі, 76 чалавек былі ўдзельнікамі партызанскага руху. Праз год ва ўніверсітэце навучаліся 300 былых франтавікоў і партызанаў. У 1975 г. у памяць аб тых, хто з ўніверсітэцкіх пайшоў у бясмерце, аддаўшы жыццё за Радзіму, быў устаноўлены абеліск побач з уваходам у галоўны корпус ўніверсітэта.

У пасляваенныя гады ў БДУ была арганізаваная падрыхтоўка геологаў, глебазнаўцаў, выкладчыкаў філасофіі. У студзені 1949 г. БДУ ў азнаменаванне 30-годдзя Беларускай ССР было прысвоенае імя У. Леніна. Даваенная вучэбна-навуковая і вытворчая база ўніверсітэта ў асноўным аднавілася да 1950 г.

У 1957 г. на 7-і факультэтах БДУ (у 1944-м быў адкрыты факультэт журналістыкі) налічвалася 43 кафедры, дзе працавалі 339 супрацоўнікаў, з якіх 29 прафесараў і дактараў навук, 160 дацэнтаў, 150 выкладчыкаў і асістэнтаў.

У 1957 г. рэктарам ўніверсітэта стаў вядомы вучоны-фізік А. Сеўчанка. Універсітэт ператварыўся ў найбуйнейшы навукова-адукацыйны цэнтр ССРСР. У 1967 г. БДУ быў удастоены высокай урадавай узнагароды – ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Тут былі створаныя адны з найбуйнейшых школаў у галіне спектраскапіі, люмінесценцыі і лазернай фізікі. У галіне вылічальнай матэматыкі пачатак сістэматычных навуковых даследаванняў у БДУ, як і ў краіне ў цэлым, звязаны з адкрыццём ва ўніверсітэце ў 1957 г. кафедры вылічальнай матэматыкі. Заснавальнікам кафедраў і кіраўніком усіх навуковых працаў з'яўляўся акадэмік АН БССР У. Крылоў.

У 1989 г. быў адкрыты філасофска-эканамічны факультэт (праз дзесяць гадоў на яго базе былі створаныя факультэт філасофіі і сацыяльных навук і эканамічны факультэт), у 1995 г. – факультэт міжнародных зносінаў, у 2003 г. – Дзяржаўны інстытут кіравання і сацыяльных тэхналогіяў і ваенны факультэт, у 2004 г. – Інстытут тэалогіі імя святых Мяфодзія і Кірылы, гуманітарны

факультэт (цяпер факультэт сацыякультурных камунікацыяў); у 2006 г. – Інстытут бізнесу і менеджменту тэхналогіяў, у 2007 г. – Рэспубліканскі інстытут кітаязнаўства імя Канфуцыя, у 2008 г. – Інстытут журналістыкі, у 2009 г. – факультэт даўніверсітэцкай адукацыі.

БДУ уваходзіць у 1,5 % лепшых ўніверсітэтаў свету, займаючы высокія пазіцыі сярод 30-і тысячаў існуючых устаноў вышэйшай адукацыі.

З 2008-га БДУ удзельнічае ў адным з самых вядомых вебамерытчных рэйтынгаў – Webometrics Ranking of World Universities. У ліпені 2009 г. ўніверсітэт займаў 1916-ю пазіцыю, а ў ліпені 2012 г. узняўся на 596-ю пазіцыю. Сярод ўніверсітэтаў краінаў СНД БДУ знаходзіцца на 4-м месцы, саступаючы Маскоўскаму дзяржаўнаму ўніверсітэту імя М.В. Ламаносава, Санкт-Пецярбургскаму і Томскаму ўніверсітэтам. Сёння вядучая беларуская ВНУ прадстаўлена ў рэйтынгах 12-і агенцтваў, у тым ліку ў «вядлікай тройцы» QS, THE і Шанхайскім.

БДУ з'яўляецца членам Еўразійскай і Еўрапейскай асацыяцыяў ўніверсітэтаў, мае 324 міжнародныя пагадненні аб супрацоўніцтве з адукацыйнымі і навуковымі ўстановамі з 50-і краінаў свету.

Сучасны БДУ прадстаўлены 18 факультэтамі, 4 адукацыйнымі інстытутамі, 7 устаноўмі адукацыі, 6 навукова-даследчымі інстытутамі, 42 навукова-даследчымі лабараторыямі, 8 інавацыйнымі вытворчымі прадпрыемствамі, 177 кафедрамі, 3 вучэбна-вартыныя станцыямі, 4 музеямі. Фонд Фундаментальнай бібліятэкі БДУ налічвае каля 2 млн тамоў аічыннай і замежнай літаратуры. Калекцыя БДУ складаецца больш за 8000 супрацоўнікаў. Адукацыйны працэс забяспечвае звыш 3500 выкладчыкаў, з якіх 8 акадэмікаў, 11 членаў-карэспандэнтаў НАН Беларусі, больш за 210 дактараў навук і прафесараў, звыш 980 кандыдатаў навук.

Колькасць навучэнцаў складае каля 30000 студэнтаў, магістрантаў, аспірантаў і дактрантаў. Сярод іх – 3208 замежных грамадзянаў з 61-і краіны.

За ўвесь перыяд існавання ў БДУ падрыхтавана каля 185000 спецыялістаў, 4700 кандыдатаў навук, 700 дактараў навук, а замежных спецыялістаў, магістрантаў, аспірантаў – больш за 15 000. У ліку выпускнікоў вядомыя навукоўцы, акадэмікі, прафесары, лаўрэаты дзяржаўных прэмій ССРСР і Беларусі, менеджеры вышэйшага звяна буйных кампаніяў. Са сенаў БДУ выйшлі народныя паэты, заслужаныя дзеячы, прызёры Алімпійскіх гуляняў.

Падрыхтаваў *Алесь САЧАНКА*

Талака за гістарычнае і культурнае адзінства

Авалодамі словам землякі

(Працяг.
Пачатак у №№ 38 – 39)

Мама бабулі Ганэты – Параска з роду Танайнаў – пражыла 85 гадоў. Народная ўмеліца адыйшла ў лепшы свет у 1943 г., усклаўшы на мяне сваё дабраслаўненне. Яе доўга памяталі як умеліцу прадказваць, даваць людзям добрыя парады. Напрыклад: падыходзіць да Параскі гаспадар з такою просьбай: а калі мне можна пачаць сяўбу жыта? Знахарка дастае прыхаваны лубок пражы, шукае на патрэбных нітках пазначаныя вузлякі і прадказвае, калі можна пачаць сеяць тое жыта. Пазней я даведаўся пра вузляковы каляндар, працятаў хоць крыху пра народныя арнаментальныя знакі. Параска, аказваецца, усё сваё бадзёрае жыццё стварала гэты вузляковы чысленнік, пазначаючы на нітках сямейныя, гаспадарчыя рэальныя падзеі...

І не толькі прабавка Параска мела чароўны «вузляковы каляндар». Быў падобны і ў мяне, дзе я пакідаў вузлякі вершаў, запісы

гаворкі родзічаў і землякоў: іх прымаўкі, водзыўкі, показкі, дражнілкі, досціпы, засцярогі, кепікі, пацешкі, павучанні...

Павучанні – улюбённая маіх суседзяў справа. Тым, хто перажыў вайну, прыдумалі такую засцярогу: «Пачне ваяваць Кітай – жыць кідай». Але цётка Ядзвінны загадзя мяне ўціхамірыла: «Пра воўка памоўка, а мядзведзь з-пад налуску ды за гуску» – гэта значыць – раптам. І праспявала мне пра тое, чаму гусі не вылятаюць з гнёздаў сваіх, бо – «Шэры воўк за гарою зубы точыць, зьесьць нас хочыць...».

Паўтары сотні песень фальклорнай спадчыны былі запісаныя мною ў 1968 – 1970-я гг. у Бабышках, Латышках, Даўгінаве, Лявонпалі, Льмовіках – ад Адамовіч Гені, Кліманскай Зіны, Панізнікаў Ганны, Адэлі, Альжбеты, Шук Ліды, Грэцкай Волгі, Кезік Марылі, Андыяна і Ядзвінкі Кісьлякоў, Сялюн Ядзі, Мядзюха Любы... Мой «вузляковы каляндар» паказвае, што ў 1969 г. ад Пальчэх Маруты ў Даўгінаве было запісана некалькі

Марыля Кезік

Марута Пальчэх

каляндарна-абрадавых песень. Прыкладам, такая:

Рада-рада шэра перапёлка,
Што лета даждала. Рада-рада!
Рада-рада наша гаспадынка,
Што жыта даждала. Рада-рада!

Бацькаў брат і мой родны дзядзька Віктар спрыяў мне ў фальклорных падарожжах. Згадаваю, як Марута Пальчэх гаворыць пра жартоўныя вясельныя песні – і дзядзька Віктар хоча ўткнуць свой грош, ды п'явуння яго спыняе: «З галавой не дагаварыўся, то й да ног ня сунься!»

Але зноў вяртаюся ў Бабышкі. Там і здзілі лаве падчыняецца, там на пешага арла і сарока з колам...

– Кій на кій завадзіць, абед на абед – не! – прамаўляла гаспадынька з Лявонпалі, частуючы мяне, баўтрука-дармаеда, скума-том салыца, а каб я паджулябаў (перакусіў) – старалася падкарміць путрай – кашай з аржаной мукі...

Ды і маміны камы з душама і цэпеліны – ніколі не забудуцца. Як і маўленне маіх землякоў. «Урабела, ніякавата мне стала, – гаварыла п'явуння лявонпальская Вольга Грэцкая. – Разамкнулася маё сэрца, калі мы зноўку пачалі пяяць». А яе суседка Марыля Кезік назаўтра пасля лявонпальскіх запісаў узгадала:

– Прачнулася – і песня адпомнілася! А то вечарам мы замарыліся, песню за песняй вялі, і я не магла адхлынуцца... А што такое «пайсці пад жыта»? Гэта мы гукалі вясну на Юр'я, калі рунь на полі – як вароне схвацца. А ў «бабіна лета» мы венікі вязалі. Помню як на Красы – на Піліпаўку – ваўкі вылі. Мароз трашчыць. Зімкі былі!

Вось радкі з купальскай песні, запісанай ад Волгі Грэцкай і Марылі Кезік у 1968 г.:

Дунай вады вылілі – галоўку ня вымылі.

Грабёнкі паламалі – галоўку не ўчасалі...

Але гэта вада не з таго ручайка Дунай, які калісці ўпадаў у Менку.

Прыгадаў Андрыйн Кісьляк выпадак з ім, калі адна вяпла-балбатуха накінулася на яго: «Ляхі пад пахі – і вон з хаты!» Даведаўся ў Лявонпалі, як паненка, легкадумная гарэза, адбівалася ад уедлівага ўхажора: «Нада ж як уцяляскаўся. Адкасьніся ты ад мяне: прыстаў, бэшла-недарэка, як смала...».

І такі ўспамін: «Раз у год у Лявонпалі – багаты фэст. Пасля Хрэснага ходу мы прыселі. «Усякая душа выхваляець Бога!» – так нада было сказаць, каб праверыць, ці добры чалавек перад табой...». Адрозу ж я ў адказ прамовіў: «І я хвалю Бога!»

Я вярнуся на тваё, любоў, свято
Без ільдзіначкі на сэрцы, без віны.

І шчаслівае прытуліцца вяско
Да агеньчыка на беразе Дзвіны.

У заўсёдных клопатах прыветная і адважная лявонпальская гаспадынька дзеля праўды прызналася: «Гатовая і пад зямлю ісьці... А што! Сто вёрст да нябёс – і усё лесам...».

А вось некалькі радкоў з валачобнай песні Андрыйна Кісьляка, запісанай у 1968 г.:

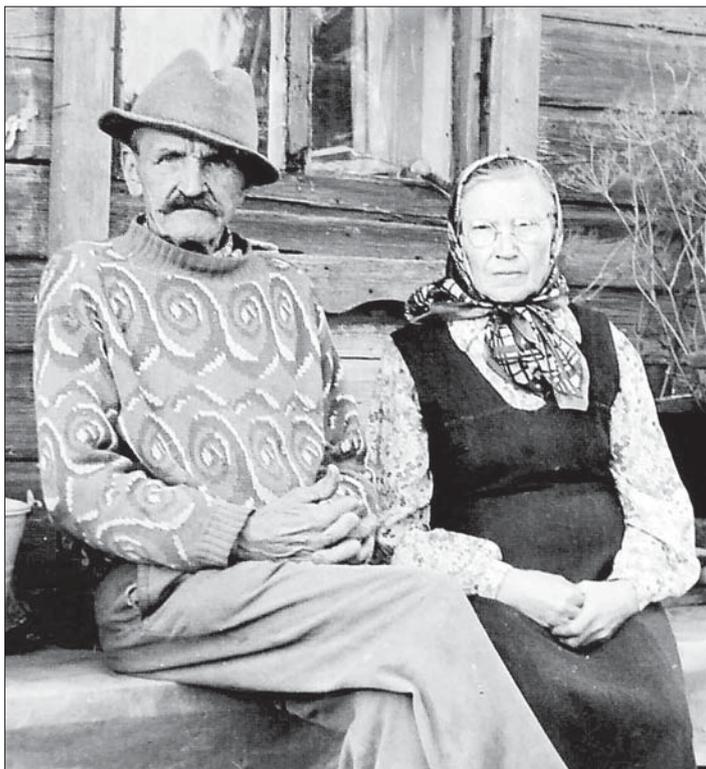
Гаспадару, сьлічны пану!
Лянь на двары што дзеецца,
што дзеецца-лялецца:
Раса пала медавая!
У тваім дварку як у райку!
Хрыстос васькрос, Сын Божы!

А жонка Андрыйна – Ядзвінныя – была і п'явунняй, і зельніцай. Умела пазнаёміць з прыдзвінскімі краявідамі. Распявала мне пра вёскі Скакуны, Баўтрукі... У Кукішах (цяпер вёска называецца Гвардзейскія) сем раёў злавлілі. Ёсць і лясныя чомлы! У Смўльках шчэці стаялі, хадзілі туды лён часаць. А там, дзе ў Смўльках на правым беразе Волты млын Пяткевіча стаяў, на левым плоскім беразе калісь вялікія могілкі (у нас кажучь магільнік, кладбішча) размясцілі. У даўнія часы там ці не ўніяцкая царква стаяла. На магільніку, расказвалі, вялікія людзі былі пахаваныя. Казалі так: у яме, пакуль туды гроб не пакладуць, кўрылі цвяты ў чарапку... Абваліўся бераг Волты, то знайшлі бутэльку засургучовую: гадоў 50 ляжала ў зямлі. Выпілі ўтрох: упокат мужыкі ляжалі.

– Кармі да Івана – зробіць на пана! – так наказваў даглядаць пчаліныя вуллі наш родзіч з Ліпава Максім Рудзёнак. А парада яго суседа была зусім іншая: «Ня вер ні чорту, ні Мамоне!».

Сяргей ПАНІЗЬНІК

(Заканчэнне будзе)

Андрыйн і Ядзвінныя Кісьлякі

Як зрабіць гэта найлепей

Вячоркі ў дзеда Стася і бабы Юзэфы

Пазакласнае мерапрыемства для 5 – 6 класаў

Мэта: паказаць асаблівасць абраду ў вёсцы Бачэшнікі Іўеўскага раёна; выхоўваць любоў і павагу да культурнай спадчыны сваёй малой радзімы.

Мерапрыемства праводзіцца ў актавай зале школы. На яго запрашаецца дырэктар школы разам са сваімі намеснікамі, настаўнікі, вучні 5 – 6 класаў разам са сваімі класнымі кіраўнікамі, а таксама вучні 3 – 4 класаў разам са сваімі класнымі кіраўнікамі. Яны былі запрошаны па прапанове дырэктара навучальнай установы.

Зала, дзе праводзіцца мерапрыемства, аформлена пад вясковую хату. На падлозе – саматканая рагожкі; на покуці – вышываны раткі; на лаве стаіць дзежка з цестама; на стале – цыраткі, пасыпаныя мукой. Дзед Стась і баба Юзэфы (настаўнік фізічнай культуры і класны кіраўнік 6 класа ў нацыянальна-адзённым адзенні) чакаюць гасцей.

Уваходзіць гасці.

Госць (вучань 6 класа ў нацыянальным адзенні). Шчырае прывітанне ў гэтую хату! У гэтай вёсцы жылі бабуля і дзядуля маёй маці. Таму мне прыемна зноў сюды трапіць.

Госця (вучаніца 5 класа ў нацыянальным адзенні). Добрага здароўя для ўсёй сям'і з гэтай хаты!

Госць. Прыміце і адведайце наш падарунак. *(Госці падаюць дзеду Стасю і бабе Юзэфы каравай на ручніку.)*

Дзед Стась. Вас мы бачыць заўсёды рады! Таму, калі ласка, да нас за стол!

Са смехам і жартамі госці ўсаджваюцца за сталы.

Баба Юзэфы. Просім паспрабаваць наш чай. Налівайце і піце на здароўе. А калі вы яшчэ правільна скажаце, з якой травы ён прыгатаваны, то і ад нас салодкі падарунак атрымаеце.

(Госці п'юць чай, называюць зёлкі: чай з брусушніку, чабору, мяты рачной, святаянніку, ліпавага цвету. Тым, хто правільна назваў зёлкі, Дзед Стась і баба Юзэфы падносяць салодкія пачастункі.)

Госць. Ідуць сюды, я для вас падрыхтаваў загадкі. Ці згодныя, папіваючы чай, каб іх паслухаць?

Госці. Згодныя, паслухаем.

Госць. Ён на градцы бывае доўгім і зялёным, а ў дубовай бочцы майго дзядулі – жоўтым і салёным. *(Агурок.)*

Цягнецца нітка, але на клубок ніколі не зматана. *(Дарога.)*

Круглае, гарбатае, вакол махнатае, але калі прыйдзе да яго гаспадары бяды, то пацячэ з яго і вада. *(Вока.)*

*Гэтым дом мае сотні жыхароў, але ў ім жыць ўсяго толькі адна сям'я. *(Вулей.)**

*У адным клубочку бывае аж сем дзірачак. *(Галава.)**

*Зубастыя, але ніколі не кусаюцца. *(Граблі.)**

*Сядзіць паміж гор Ягор, капелюшом галава ў яго накрыта. *(Грыб.)**

Пераможцу ўручаецца салодкі пачастунак. Гучыць запіс песні «Чаму ж нам не пець», а дзед Стась яе падпявае.

Госця. Ці ведаеце вы, якая песня часцей за іншыя гучала ў вёсцы?

Усе. Цікава нам будзе даведацца.

Госця. Бабуля майго бацькі назвала песню «Бываеце здаровы!». Я даведлася, што музыку да яе напісаў Ісак Любан, а словы Адам Русак.

Дзед Стась. Усе мы памятаем, як раней бліжэй для нас людзі штосьці зашывалі або прышывалі. Вось цяпер мы гэта ўспомнім. Давайце падзелімся на пары. Хлопчыкі будуць ўводзіць нітку ў іголку, а дзяўчынкі будуць прышываць гузік да тканіны. *(У канцы конкурсу падводзяцца вынікі, пераможцы і ўдзельнікі атрымліваюць салодкія пачастункі.)*

Гучыць павольная музыка. Усе збіраюцца вакол бабы Юзэфы, якая перабірае саломку.

Баба Юзэфы. Саламяныя вырабы мае бацькі, бабулі і дзядулі выкарыстоўвалі ў сельскагаспадарчых абрадах, святах. Таму і я вырашыла гэтай справе навучыцца. Вось

паглядзіце, што ў мяне атрымалася. *(Гаспадыня дэманструе вырабы з саломкі.)*

Дзед Стась. А цяпер паслухайце прыпеўкі, якія сустракаліся ў нашай вёсцы.

(Частка вучняў выходзіць бліжэй да гледачоў і пад музыку спявае прыпеўкі.)

Прыпеўкі.

1-ы вучань (6 клас):

Дрэва славіцца гладамі,
Хаты славяцца садамі,
Чалавек жа працаю
Славіць вёску нашую.

2-я вучаніца (5 клас):

На ўсе справы здатная
Цяжкай працы не баіцца
Гаспадыня спраўная.

Баба Юзэфы:

Навуку вас працаваць
Прыгажосці вырабляць.

3-і вучань (5 клас):

Як цікава мы праводзім
Святы ўсе народныя.
Кожнай песняй услаўляем
Слова наша роднае.

Дзед Стась. Я вось гляджу, што сабралася шмат гледачоў, якія, здаецца, любяць цукеркі. Трэба іх павесяліць. Хто з вас умее скоргагаворкі гаварыць? Ідзіце да мяне, хто лепш за ўсіх скоргагаворку скажа, якія ў маім дзяцістве гаварыла мая бабуля, то той ад мяне і цукерку атрымае. *(Гледачы па адным чытаюць скоргагаворкі.)*

1. У бубіны бубнілі, бубнілі, панабубніваліся.

2. Скрып-скрып, скрып-скрып! Ад холоду на двары снег ахрып!

3. Піліпаў Піліп да лаўкі прыліп.

4. Мама-мышка сушыла шышкі.

5. Жабрак жабрака жабраваць вучыць.

Баба Юзэфы. Ці памятаеш, Стасік, як маці твайго бацькі нам расказвала, як у нашай вёсцы адзначаліся розныя святы?

Дзед Стась. Таму мы і нагадаем некаторыя з іх.

Госця. Давайце пачнем!

Баба Юзэфы. Вербніца (апошняя перад Вялікаднем нядзелю).

У гэты дзень у царкве (знаходзілася і знаходзіцца цяпер у мястэчку Юрацішкі) ці ў касцёле (знаходзіўся і знаходзіцца цяпер у вёсцы Лаздуны) людзі асвятлялі галінкі вярбы, неслі іх дадому і злёгка сцябалі імі дамашніх і казалі: Не я б'ю, вярба б'е, За тыдзень – Вялікдзень.

Гэтыя галінкі яны пасля клалі за абразы, утыралі ў вокны, сцены. Гаспадыня, выганяючы каровы першы раз вясною на пашу, злёгка сцябала іх па баках галінкай. З вербакай гаспадар дома выходзіў засяваць поле і садзіць бульбу. Пачуўшы грымоты, гаспадыня запальвала грамнічную свечку, а вербныя галінкі клала на падаконнік з таго боку, адкуль ішлі хмары. Галінкі захоўваліся да наступнага года, каб спаліць іх у печы і попел рассыпаць па градках.

Госць. Сёмуха. Гэтае свята святкуецца на сёмым тыдні пасля Вялікадня. Маладыя дзяўчаты з песнямі хадзілі ў лес. Тут яны абіралі маладыя бярозкі і завівалі паміж сабой стужачкамі, каб атрымаліся такія ўпрыгожаныя варотцы. Пасля праз іх праходзілі. Гэта лічылася сімвалам таго, што дзяўчыне наспеў час стварыць сваю сям'ю і раджак дзетак.

Дзед Стась. Мы з вамі ўспомнілі шмат цікавага з жыцця жыхароў вёскі Бачэшнікі, і час праляцеў хутка.

Госця. Дзед Стась і баба Юзэфы, а ці не надакучылі вам госці? Пара нам і гонар ведаць.

Баба Юзэфы. Шкада развітвацца з вамі. Таму прыходзьце да нас яшчэ.

Госці развітваюцца з гледачамі.

Склалі:

*Іван ЗАХАРЭВІЧ,
педагог Зігердоўскага дзіцячага сада –
сярэдняй школы Іўеўскага раёна,
Валяціна БАЯРЧУК,
педагог Бобравіцкага дзіцячага сада –
сярэдняй школы Іўеўскага раёна*

Прыклад для пераймання

У Бобравіцкім дзіцячым садзе – сярэдняй школе актыўна выкарыстоўваюцца як традыцыйныя, так і нетрадыцыйныя формы ўзаемадзеяння настаўнікаў з навучэнцамі. Адной з іх з'яўляецца правядзенне ў шосты школьны дзень выхаваўчых мерапрыемстваў.

У час сустрэчы з навучэнцамі напрыканцы верасня і былі праведзеныя «Вячоркі ў дзеда Стася і бабы Юзэфы», дзе была паказана асаблівасць гэтага абраду ў вёсцы Бачэшнікі, якая знаходзіцца ўсяго за 1 км ад школы.

Тэма выбраная невыпадкова, бо важнай задачай выхавання маладога пакалення з'яўляецца адраджэнне нацыянальнай самасвядомасці беларусаў, якая фарміруецца праз сям'ю, гісторыю і традыцыі народа. Без пачуцця гонару за сваю спадчыну нельга стаць асобай з вялікай літары.

У мерапрыемстве бралі ўдзел вучні 5 – 6 класаў, у якасці гледачоў былі запрошаныя навучэнцы пачатковых класаў, таму што варты, як паказвае практыка, выхоўваць любоў і павагу да культурнай спадчыны краю з малых гадоў. Навучэнцы здзейснілі падарожжа ў этнаграфічнае мінулае нашай мясцовасці, перанесліся ў той час, калі жылі іх бабулі і дзядулі, пазнаёміліся з тым, як жылі і працавалі нашыя продкі, як бавілі вольны час, якія песні спявалі, як праводзілі святы, як выхоўвалі дзяцей, вызначылі, якія сямейныя абрады і традыцыі захаваліся да нашага часу. Школьнікі паўдзельнічалі ў конкурсах, гульнях, пазнаёміліся са скоргагаворкамі, паспявалі народныя песні, прыпеўкі, якія чулі ад сваіх бабуляў і дзядуляў.

У якасці нагляднага матэрыялу былі выкарыстаныя музейныя экспанаты, у зборы якіх школьнікі і іх сем'і прымаюць актыўны ўдзел і якія даюць магчымасць пазнаёміцца з матэрыяльнай культурай і духоўнай спадчынай нашага народа.

Мерапрыемства паспрыла фарміраванню актыўнай сацыяльнай пазіцыі дзіцяці сродкамі нацыянальнай спадчыны Беларусі. Галоўнае багацце нашай краіны – людзі, якія жывуць тут, ствараюць матэрыяльны і духоўны багацці, зберагаюць іх, каб перадаць наступнікам. Ёсць адна каштоўнасць, якая ніколі не губляе сваёй актуальнасці і важнасці. Гэта сям'я. Менавіта ў сям'і чалавек атрымлівае любоў і клопат, першы ўрок дабрыні і адказнасці.

Сцэнарый мерапрыемства пабудаваны такім чынам, каб дзеці не заставаліся пасіўнымі слухачамі. Для гэтага ўвядзеныя такія формы ўзаемадзеяння і прыёмы, як гутарка, абмеркаванне, элементы гульні. Гучалі беларускія народныя песні, дзякуючы чаму інфармацыя ўспрымалася больш вобразна і эмацыянальна. Прапанаваны матэрыял быў даступны і зразумелы. Таму спадзяюся, што і далей будзе працявацца творчае супрацоўніцтва паміж аўтарамі, якія рыхтавалі сцэнар да гэтага пазакласнага мерапрыемства.

Ніна ТУЛЬКО,

дырэктар Бобравіцкага дзіцячага сада – сярэдняй школы Іўеўскага раёна

Царкоўнае краязнаўства

Накрышкі: гісторыя краю як захваленне і крыніца асабістага гонару

(Заканчэнне. Пачатак у № 39)

– Як сёння жывуць Накрышкі?

– З вялікім жалем я мушу сказаць, што там тэндэнцыя такіх самых, як і паўсюль у Беларусі. Фактычна велічэзныя абшары застаюцца без людзей. Цяжка сказаць, што і як там будзе, але я спадзяюся, што такое даследаванне дапаможа нашчадкам не кідаць зямлю сваіх бацькоў. Трэба сказаць, што выхадцы адтуль з вялікім патрыятызмам да сваёй малой радзімы ставяцца. Хоць жывуць у вялікіх гарадах, але не кідаюць дамоў сваіх дзядоў, як цяпер модна – там робяць лецішчы. Усё ж вартасць кавалачка сваёй зямлі, асабліва калі гэта зямля, на якой жылі твае продкі, становіцца ў свядомасці нашых сучаснікаў усё большай і большай.

– Можна сказаць, што Вам пашанцавала ў плане царкоўных архіваў. Але наогул наколькі багатыя яны ў нас?

– Напрыклад, Накрышкі адносіліся да Гродзенскай епархіі, вялікая частка дакументацыі знікла няведана куды. Але захаваўся дарэвалюцыйны часопіс «Гродненские епархиальные ведомости». Спецыяльна царкоўных архіваў як бы і няма, бо царкоўныя структуры былі фактычна знішчаныя ці існавалі ў вельмі ўрэзаным стане, і не было магчымасці захоўваць дакументы. Напрыклад, закрывалі царкву, і ніхто ў тую паперку не ўзіраўся, іх маглі пусціць на растопку, маглі выкінуць на сметніцу. Яшчэ добра, калі метрычныя кнігі перадавалі ў архіў. Часам тосты з людзей браў на захаванне нейкія дакументы, і потым яны знаходзіліся ўжо ў наш час. Нават была асцярога захоўваць іх, бо той ці іншы дакумент мог быць выкарыстаны і супраць святарства. І калі б я меў нейкі ўплыў і ўладу ў царкоўным жыцці, я проста прымусяў бы вясковых святароў запісваць вусную гісторыю. Бо людзі адыходзяць, і мы страчваем тых нітакі, што яшчэ могуць дапамагчы разблытаць гістарычныя клубкі.

– Наогул царкоўнае краязнаўства – гэта чыя справа: святара ці ўсё ж не?

– Калі святар сам не можа гэтым займацца, ён павінны выступіць ініцыятарам даследавання. Я ўвогуле лічу, што павінна

быць агульнацаркоўная праграма. Пакуль гэта будзе ініцыятывай асобных энтузіястаў, мы проста страцім час. А ён сцірае чалавечую памяць. Вельмі многа і ў мяне было такіх дакументаў: ты разумеш, што за ім стаіць значна большае, чым гэтыя канцелярскія запісы, але няма ніякіх паралельных апісанняў. Нават гісторыя 1990-х. Здаецца, гэта было зусім нядаўна, але гэта ўжо гісторыя, і гісторыя, не зафіксаваная ў мностве выпадкаў. Патрэбнае выхаванне гістарычнай свядомасці – ты павінен разумець, што час бяжыць хутка, і трэба пакідаць для гісторыі дакументы, сведчанні, апісанні. Я б звярнуў на гэта ўвагу ў семінарыях, у епарыях.

– Як даследаванне Накрышскай гісторыі змяняла Вас?

– І даследаванні, і сама тая зямля, тыя людзі моцна на мяне паўплывалі. Там я адчуў жывую душу Беларусі, жывую гісторыю Беларусі, жывую мову Беларусі. Здаецца, самая звычайная вёска, самы звычайны

Дом Стравінскіх у Накрышках

храм, якіх мноства па краіне, жывуць самыя звычайныя людзі, але калі ты прыглядаешся да мінуўшчыны гэтага краю, то разумеш, што ў гэтых людзей багатая, моцная гісторыя, якой можна ганарыцца, пра якую можна апавядаць. Гэта людзі, якія захавалі годнасць сваю, мудрыя людзі, людзі з вялікай любоўю да сваёй зямлі. Гэта быў, напэўна, паваротны момант у маёй біяграфіі: я ўлюбіўся ў Беларусь.

– Цяпер над нечым працуеце?

– У мяне ёсць некалькі праектаў. Па-першае, я быў апошні гады заняты сямейнай гісторыяй. Увогуле даследаванне гісторыі цэркваў – тая тэма, якой, магчыма, я займаюся. Але ў мяне ёсць многа іншых тэмаў, над якімі працую: гісторыя богаслужэнняў, тлумачэнне Псалтыра, пераклады праваслаўных богаслужбовых тэкстаў са старажытнагрэчаскай мовы і тлумачэнні іх.

– Заканчваецца кніга Вашымі апавяданнямі, заснаванымі на Накрышскай гісторыі. Як даўно пішаце мастацкія творы?

– Бо не мог не пісаць... Я ўжо пра гэта гаварыў: ёсць сюжэты гістарычныя, за якімі (ты разумеш) стаіць значна болей, чым тое, што ў цябе ёсць. І гэтыя апавяданні – спроба даўляцца, як бы яно магло быць.

– Дзе можна будзе пачытаць, дзе набыць кнігу «Накрышкі: летапіс Барыса-Глебскай царквы і краю»?

– У нейкіх бібліятэках павінна быць, ёсць у бібліятэцы Пакроўскага сабора ў Гродне. Наклад зусім невялічкі, 200 асобнікаў. І я рыхтую сайт, прысвечаны Накрышскай гісторыі, бо велічэзны масіў інфармацыі немагчыма было змясціць у кнігу, і я не хацеў бы, каб гэта было схаванае. На сайце будзе змешчаны і электронны варыянт маёй кнігі, і аўдыяфайлы ўспамінаў людзей. Хачу, каб гэта стала пляцоўкай для людзей, гісторыі роду якіх звязаная з Накрышкамі, каб яны маглі абменьвацца інфармацыяй. Бо многія пасля выхаду кнігі знаходзілі ў сямейных архівах нейкія дакументы. Думаю, да канца года сайт з'явіцца.

P.S. Прэзентацыя кнігі адбылася 1 кастрычніка ў Дзятлаве.

Тутарыла
Юлія ЛАУРАКОВА

Айцец Андрэй Зянюк з матушкай Таісіяй

Пяць фактаў з кнігі «Накрышкі: летапіс Барыса-Глебскай царквы і краю», каб яшчэ больш захацелася яе прачытаць

1. Назва Накрышкі пайшла ад слова «крыж». Нагодаў для гэтага было адразу некалькі. Па-першае, вёска ўзнікла на ўскрайку аднойменнага ўрочышча, у цэнтры якога скрыжоўваліся дарогі ад вёскі Хвінявічы да Раманавічаў і ад Накрышкаў да Парэчча. Па-другое, на перасячэнні дарог стаяў старажытны шанаваны каменны крыж. А рухцаца да гэтага скрыжавання абазначалася як «ісці на крыж».

2. Настаяцеля Накрышскай царквы Мікалая Бароўскага ў 1861 годзе ледзь не абвінавацілі ў падбукторванні сялян да бунту. Проста той пасля адмены прыгоннага права даходліва растлумачыў прыхаджанам, што паншчыну ўжо можна не адбываць. Якія наступствы гэта мела для святара, невядома, а вось утаймоўваць сялянню прыехалі казакі з нагайкамі.

3. У час хрушчоўскіх ганенняў айцец Андрэй Зянюк здолеў уратаваць храм ад закрыцця, прытым што дзяржаўныя камісіі, калі не знаходзілі парушэнняў, элементарна прадумвалі іх. Метад быў прасты: камісія багата частавалі, асабліва самагонам (прыхаджане стараліся). Бывала, прывершчыкі ў стане былі з'ехаць з Накрышак толькі праз дзень. Забыўшыся на свае прычэпкі.

4. Ганна Чайкоўская занатавала, як ратавалі сям'ю Стравінскіх, гаспадару фальварка, калі ў Накрышкі ў 1939 годзе прыйшлі бальшавікі: «Раптам, уявіце сабе, адчыняюцца дзверы, і мясцовыя яўрэі, якіх Стравінскія так моцна пераследавалі, прапануюць ім дапамогу: «Шаноўная пані, запражанае фурманка стаіць за тою і тою хатаю. Выходзьце з дзяўчынкамі і хутчэй з'яжджайце». Вось яны, гэтыя яўрэі, якіх так пераследавалі...».

5. Алесь Адамовіч, Янка Брыль і Уладзімір Калеснік пад час працы над кнігай «Я з вогненнай вёскі...» пабачылі шмат помнікаў ахвярам фашыстаў. Больш за ўсё іх уразіў той, што стаяў непадалёк вёска Яблынька пры Ліпчанскай пушчы (па прамой ад Накрышак прыкладна 7 км). Каменная пірамідка, іржавы чыгунны крыж, а падмуркам – цементаваны калодзежны круг. У гэтым калодзежы засыпалі сям'ю, пяць чалавек. Ці жывымі, ці ўжо не – невядома.

life:) знайшоў дваінікоў

Беларускія мастакі намалювалі партрэты абанентаў мабільнай сувязі

У аснове карцінаў ляглі статыстычныя дадзеныя life:): любімыя дадаткі, працягласць размоваў, колькасць SMS, мадэлі смартфонаў, аб'ём трафіку і іншыя паказчыкі. На аснове шасці апісанняў мастакі і ілюстратары стварылі партрэты абанентаў. У праекце прынялі ўдзел Леанід Несцярук, Павел Амялюсік, Сяргей Савіч, Аляксандра Страшко, Вадзік Цішчанка і Усевалад Швайба. Кожны майстар працаваў у сваёй аўтарскай тэхніцы.

Самы гаваркі абанент

Рэальнае жыццё для яго лепш, чым віртуальнае. Малады мужчына, жыве ў Мінску. Аднае перавагу не анлайн-зносінам, а жывым сустрэчам, не падзяляе захаплення ад сучасных тэхналогіяў. Паміж «напісаць у месенджар» і «патэлефанаваць» выбера другое. У сярэднім у месяц нагаворвае па мабільным больш за 280 гадзінаў! Гэта амаль 12 сутак бесперапыннага дыялогу з блізкімі, калегамі і сябрамі. Любіць паглядзець добрае кіно і любімыя YouTube-каналы.

С. Савіч: «Я не адношу стыль сваіх карцінаў да нейкага вызначанага, проста маю так, як бачу ці як умою. На гэтай карціне – малады мужчына, які пастаянна размаўляе па тэлефоне. Верагодна, ён знаходзіцца на ледзішчы і дзеліцца з сябрамі думкамі пра тое, як класна летам на прыродзе, дзе вакол лес і ўсё прыгожае, «а вось вы ў гарадах сядзіце ў гэтай духаце».

Самы прасунуты карыстальнік (жаночы вобраз)

Жанчына 35 – 37 гадоў, з абласнога цэнтра. Упэўненая, што жыццё трэба актыўна і цікава, не зацываючыся толькі на кар'еры, сям'і ці доме. Рэгулярна кантактуе ў месенджарах, там жа вырашае працоўныя пытанні з калегамі. У сярэднім выкарыстоўвае 6 ГБ трафіку ў ме-

більным тэлефоне. Бытавыя і працоўныя пытанні імкнецца вырашаць анлайн. Заказваючы піцу ці сушы, заўсёды ў дадатку адзначае пункт «не ператэлефаноўваць» і з задавальненнем карыстаецца магчымасцямі бескантактнай дастаўкі, каб лішні раз не перасякацца з кур'ерам.

А. Страшко: «На карціне дзяўчына, якая вядзе пустэльніцкі лад жыцця, мала кантактуе не толькі анлайн, але і афлайн. Яна ўсміхаецца, але ніхто не можа сказаць дакладна, што хавае гэта загадкавая ўсмішка. Ружовыя вочы як бы намякаюць нам, што дзяўчына ўсю ноч маніторыць YouTube і Instagram. Галубы сімвалізуюць галубіную пошту і адчужанасць маёй гераіні. Гэта сябры, з якімі яна лепш за ўсё знаходзіць агульную мову. Малюючы карціну, я натхнялася фавізмам».

Самы майклівы абанент

Нуль званкоў ва ўсе сеткі – гэта пра яе. Жанчына-інтраверт, якая аберагае сваю асабістую прастору і выключае любыя жывыя зносіны па ма-

сяц. Кожную раніцу пачынае з Instagram. Любіць інтэрнэт-шопінг.

Л. Несцярук: «Я зачаліўся за фразу «кожную раніцу пачынае з Instagram». Адсюль і «плітка» з характэрнымі скажэннямі, якія атрымліваюцца, калі разбіць адзін малюнак на некалькі пастоў. Я вельмі люблю фатаграфію, у якіх акцэнт зроблены на геаметрыю самой карцінкі, а не на сюжэт ці сэнс. Таму выраз твару персанажа – нейтральны, а геаметрыю стварае прамавугольнік цёплага святла, які выходзіць частку твару і фону».

Самы прасунуты карыстальнік (мужчынскі вобраз)

Мужчына, каля 40 гадоў. Жыве ў Мінску. Упэўнены, што трэба ісці ў нагу з часам і атрымліваць асалоду ад пераваг свету тэхналогіяў. Бярэ ад анлайну ўсё: аплату рахункаў, пакупкі, заказ ежы, бескантактная аплата на касе смартфонам, кантроль за балансам мабільнага тэлефона. Атрымлівае інфармацыю праз сэрвісы Google, карыстаецца імі на працы. У месяц расходуе каля 6 ГБ трафіку. Не сядзіць на месцы, любіць падарожнічаць па Беларусі.

П. Амялюсік: «Мы бачым упэўненага ў сабе мужчыну, у якога ўсё склалася і ўсё добра. Ён ведае, куды ідзе і што робіць. Але пры гэтым чалавек вельмі творчы і сам па сабе цікавая асоба. Свабодны, многа падарожнічае. Любіць добра паесці і стыльна апрануцца. У яго ёсць сям'я, дзеці і любімае хобі. Спачатку мне здалося, што вобраз вельмі падобны да мяне. Але ў выніку атрымалася многа адрозненняў, асабліва візуальных. У прычэпе, аўтапартрэт, толькі ў іншым вымярэнні.

Сам вобраз я зрабіў у выглядзе накіду. Як быццам я еду ў метро, іду па вуліцы ці сяджу ў кафэ і бачу гэтага чалавека. З яго гісторыяў. Горад, у якім ён жыве, усё жыццё, якое пралятае вакол яго. Можна сказаць, што гэта накід мінака».

Самы адданы абанент

Ён прымае рашэнні сур'эзна і надойга. Пад-

ключыўся да life:) у снежні 2005 года і працягвае быць верным абанентам больш за 15 гадоў! У тэлефонных размовах па-мужчынску не мнагаслоўны, гаворыць каротка і па справе. Уваходных званкоў у месяц – ад 15 да 148 хвілінаў. Не завісае ў месенджарах і сацсетках нон-стоп. Самы актыўны час, калі ён карыстаецца інтэрнэтам, як правіла, з 16:30 да 20:00. Вечары пакідае на зносіны з блізкімі, хатнія клопаты, чытанне кніг перад сном і іншыя асабістыя пытанні.

У. Швайба: «Саме апісанне абанента стварае адчуванне сур'эзнага, роўнага чалавека. Таму я вырашыў зрабіць з'яўленне чалавека з цэмы. Чалавека, характар якога бачны не адразу. Большасць яго таемных вуглоў утоена. Ён досыць упэўнены ў сабе, ведае мэту, да якой ідзе, але мы не можам яго адрозніваць ад «раскусіць». Таму палова твару засталася дзесьці ў глыбіні прасторы, другая палова выяўленая асвятленнем справа. Герой паказаны ўпаянымі ў твар каліграфічнымі лініямі – гэта сімвал хаосу нашага свету, але ў той жа час у гэтым хаосе ёсць гармонія, яна ўплываецца ў сур'эзны твар. Але ўсё роўна гэты твар застаецца сур'эзным, тварам чалавека, які ведае сваё цыню».

Ідэя гэтага партрэта прыйшла да мяне ноччу. Я прыняў душ і выйшаў з ваннага пакоя ў цёмную прастору. Там я паглядзеў у люстэрка. Асвятленне ўпала роўна справа на мой твар. Мне гэта спадабалася, і так з'явілася ідэя ўвасобіць гэтае асвятленне ў вобразе абанента».

Трэба дадаць, што мабільны аператар на конкурснай аснове выявіў шэсць рэальных беларусаў, якія падобныя да намалёваных партрэтаў. Кожнаму з іх life:) падарыў пакет безлімітнай сувязі на год на тарыфе «Усё ўключана» (безліміт званкоў у любы сеткі, трафіка і SMS).

Ашчэ арыгіналы карцінаў, па якіх шукалі падобных да партрэтаў беларусаў, экспанаваліся ў адкрытым доступе на мастацкай міні-выставе ў ГЗЦ «Green City» (Мінск).

Паводле інфармацыі Кацярыны ТЕРАСІМОВІЧ

Лістапад

1 – Беларускі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт (Мінск; 1921) – 100 гадоў з часу стварэння.

Краснапольскі гісторыка-этнографічны музей (1991) – 30 гадоў з часу заснавання (адкрыты ў 1994 г.).

Трасцянец (Мінскі р-н; 1941 – 1944), найбуйнейшае на тэрыторыі Беларусі месца масавага знішчэння беларускіх грамадзянаў, ваеннапалонных, партызанаў і падпольшчыкаў, яўрэяў Цэнтральнай і Заходняй Еўропы ў гады Вялікай Айчыннай вайны – 80 гадоў з часу існавання.

1 – Кадол Фёдар Уладзіміравіч (1946, Мазырскі р-н), вучоны ў галіне педагогікі, выдатнік адукацыі Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.

5 – Рыбальчанка Аляксандр Аляксеевіч (1911 – 2002), балетмайстар, дзеяч самадзейнага мастацтва, народны артыст Беларусі, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 110 гадоў з дня нараджэння.

6 – Воўк-Левановіч Іосіф Васільевіч (1891, Асіповіцкі р-н – 1943), мовазнаўца, даследчык гісторыі беларускай і рускай моваў, беларускай дыялекталогіі – 130 гадоў з дня нараджэння.

7 – Міхась Чарот (сапр. Кудзелька Міхаіл Сьмяновіч; 1896, Рудзенск – 1937 ці 1938), паэт, празаік, драматург, публіцыст, грамадскі і культурны дзеяч – 125 гадоў з дня нараджэння.

7 – Няпомняшчы Барыс Абрамавіч (1921 – 2009), жывапісец, педагог, майстар карціны, партрэта, пейзажа – 100 гадоў з дня нараджэння.

8 – Богун-Шышка Міхаіл (1811, Міншчына – 1877), гісторык, архівіст, перакладчык – 210 гадоў з дня нараджэння.

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 39

Уздоўж: 1. Поле. 6. Зіма. 9. Зелянушкі. 11. Ратай. 13. Месяц. 14. Сінод. 15. Сем. 16. Аер. 19. Горад. 20. Дзева. 22. Адхон. 27. Падзернік. 28. Адна. 29. Мама.

Упоперак: 1. Пахроў. 2. Ліст. 3. Лес. 4. Аніс. 5. Акт. 7. Іл. 8. Аладкі. 10. Лістапад. 12. Альманах. 17. Пагода. 18. Куніца. 21. Егер. 23. Хата. 24. Сад. 25. Ліс. 26. Ян.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

РАГАЧОЎ (заканчэнне артыкула). Радзіма прафесійнага рэвалюцыянера, былога старшыні Массавета, члена ЦКК РКП(б) П. Смідовіча (яго імя носіць адна з вуліцаў), пісьменнікаў Н. Гублера, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі У. Нямакіна, Э. Карпачова, С. Галкіна, Герояў Савецкага Саюза В. Калесніківа (яго імем названа вуліца), М. Пацеева, аднаго з кіраўнікоў партызанскага руху ў Беларусі, Героя Сацыялістычнай Працы А. Андрэева, заслужанага артыста БССР У. Говар-Бандарэнкі, мастакоў К. Завішы і Б. Кузняцовай, народнага артыста БССР, прафесара К. Саннікава, генерал-маёра С. Вішнеўскага, доктара фізіка-матэматычных навук Р. Жбанкова, прафесара, доктара гістарычных навук, заслужанага дзеяча навукі РСФСР Г. Фруманкова, генерал-маёра танка-

вых войскаў А. Шымковіча, доктара ветэрынарных навук, прафесара Я. Губарэвіча, партыйнага і дзяржаўнага дзеяча БССР У. Кудраева.

Насельніцтва ў 1880 г. складала 4,5 тыс. чал.; у 1897 г. – 9 038 чал.; у 1939 г. – 15,2 тыс.; у 1959 г. – 10,2 тыс.; у 1970 г. – 16 тыс.; у 2006 г. – 34,1 тыс.; у 2017 г. – 34 825 чал.

Паблізу горада ёсць залезы суглінку і крэйды.

Рагачоўскі замак існаваў у XVI – 2-й палове XVIII ст. Пабудаваны з дрэва на месцы гарадзішча старажытнага Рагачова XI ст. у сутоку рэк Дняпра і Друці. У 1750-я – 1760-я гг. быў абнесены земляным валам з вадзяным ровам, абарончыя сцены мелі выгляд астрога. У цэнтры дзядзінца стаў палац – 1-павярховы прамавугольны ў плане будынак з мезанінам, накрыты гонтавым дахам. Галоўны

Шаноўныя чытачы, падпісчыкі!

Наступны нумар «Краязнаўчай газеты» выйдзе 5 лістапада.

Беражыце сябе і родных!
Будзем разам і надалей!

Ад іх праменіць прыгажосць

У кастрычніку лісце гарадскіх дрэваў напаяняецца казначым колерамі. Іх малюнічасць падкрэслівае блакіт восенскага неба і свежасць яшчэ зялёнай травы. Людскія вочы вабяць разнастайныя залаціста-жоўтыя адценні, якія ўздымаюць настрой, напаяняюць натхненнем душу. Асабліва, калі гэта душа творчача, душа мастака. Ну а калі і сам горад багаты на дзівосныя краявіды, то такія месцы глыбока западаюць у сэрца майстра, і ён звязвае з імі ўсё сваё жыццё і ўвесь свой талент.

Менавіта да такіх мастакоў адносіцца і Валерый Сідоркін. На жаль, яго ўжо няма з намі. Але яго спадчына, яго надзвычай таленавітыя творы беражліва захоўваюцца яго роднымі, і гэтыя творы дзе-нідзе з'яўляюцца на розных выставах, каб парадаваць неабыхавых да мастацтва людзей.

Вось і зараз у мастацкай галерэі «Зачараваны родны край» Мазырскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя А. С. Пушкіна наведнікі могуць бліжэй пазнаёміцца з некаторымі карцінамі В. Сідоркіна. Адкрыццё выставы

«Восенская мелодыя» адбылося 7 кастрычніка дзякуючы жонцы і дачце мастака – Раісе Уладзіміраўне і Кацярыне Валер'еўне, якія прысутнічалі на сустрэчы. Цікавую праграму імпрэзы падрыхтавала бібліятэкар краязнаўчага сектара Ніна Цюленева. Пад час сустрэчы выступілі настаўніца гарадской гімназіі імя Янкі Купалы Таццяна Севярын, паэт Васіль Андрыеўскі, мастак Анатоль Налівайка. Прагучала шмат цёплых і сардэчных

словаў. Пасля былі гутаркі, фотасесія, прыёмныя знаёмствы паміж сабою.

Карціны В. Сідоркіна сапраўды заварожваюць! Ад іх праменіць прыгажосць не проста восенская прыроды, але прыгажосць менавіта нашага роднага краю, нашай непаўторнай Мазыршчыны.

Таццяна ПРАКОПЧАНКА,
г. Мазыр

Фота з сямейнага архіва Сідоркіных

Рагачоўскі замак

ўваход афармляў ганак на слупах, на процілеглым фасадзе – галерэя. Пры палацы размяшчаліся флігелі, царква, дом аканома, гаспадарчыя

пабудовы. Перад 2-яруснай брамай-вежай праз роў быў мост на ізбіцах. Спалены ў 1654 г., канчаткова знішчаны ў 1780 г.